

3000
PASAKIU MEŽĀ

III

VALTERA UN RAPAS ^{1/3}

8
687

Latv. nod.

Pasaku mežā

II

Zvēru un joku pasakas

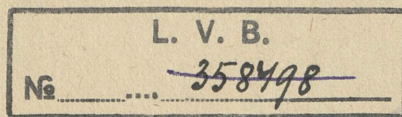
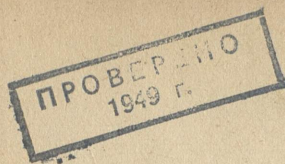
3. iespiedums

Sakārtojusi E. Rapa

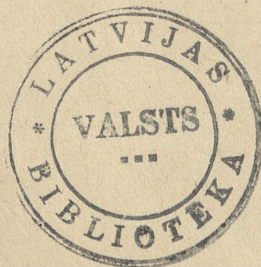
Ilustr. J. Šternbergs

Rīgā, 1939

Valtera un Rapas akc. sab. apgāds

0312051411

A/S. VALTERS UN RAPA
GRAMATSPIESTUVE,
RĪGĀ, BRĪVĪBAS IELĀ Nr. 129/133

Vilks un koklētājs

Citreiz dzīvojis kāds puisis — varens koklētājs. Kad viņš koklējis un dziedājis, tad putni salaidušies bariem klausīties, un niknākie zvēri palikuši kā jēri.

Reiz puisis naktī apmaldījies mežā un nevilšus iekritis vilku bedrē. Vilks savām zvērošām acīm nācis puisim pretim un patlaban taisījies, zobus šņakstinādams, nabadziņu plosīt.

To redzēdams, puisis sācis koklēt un dziedāt. Acumirkli vilks aptupies puisim

iepretim, kaucis jaukajām skaņām līdz un nedarījis nekā ļauna.

Gaismiņā puisis izlēcis no bedres un gājis uz mājām; bet vilks, tecēdams kā sunītis nopakaļus, pavadījis lielo koklētāju līdz vārtiem un negribējis nemaz vairs uz mežu atpakaļ griezties.

Mājlopi ceļ mežā būdiņu

Reiz āzis, auns, zostēviņš, gailis un kaķis kopā gājuši pastaigāties; bet mežā tiem uzbrukusi nakts. Nu visi nosprieduši būdiņu celt. Āzis apņēmies saviem ragiem baļķus lauzt, auns ar savu pieri zarus nošķībit, kaķis saviem nagiem sūnas sakasīt, ar ko baļķu šķirbas aizsūnot, gailis upmalā meldrus jumtam lauzt, un zostēviņš saviem platajiem spārniem jumīķa amatu izpildīt.

Tā nu būdiņa bijusi viens, divi gatava. Pēc vakariņām gājuši visi gulēt: auns krāsns priekšā, kaķis uz krāsns, zostēviņš plāna vidū, āzis galda galā un gailis luktā. Saticīgie ceļa biedri drīz krākuši savā būdiņā.

Ap pusnakti vilku māte vedusi savus divus dēlēnus amatā mācīt un nevilšu uzņākusi uz jauncelto būdiņu.

„Nu brīnumi!” viņa tūdaļ iesaukusies, „šorīt nācām pa to pašu vietu un neredzējām nekā. Skaidri kā no zemes izburta.

„Māmiņ, iesim iekšā, redzēsim, kas būdīnā mājo!” vilcēni laužušies.

„Nē, nē, bērniņi! visur, bet tikai te nē, ja negribam briesmās tikt!”

Vilku māte, to teikdama, aizsteigusies gar upmalu vien līdz kādam pakalniņam, kur nolikusies uz kreisās auss un aizmigus.

Bet viens no vilcēniem pa to laiku aizsteidzies līdz būdīnai atpakaļ un iegājis

iekšā. Āzis, laipns vīrs būdams, tūdaļ apkampis ienācēju tik mīli saviem ragiem, ka visi logi nobriķšķējuši. Citi biedri arī atmodušies un tūdaļ steigušies viesi saņemt: auns ar pieri glaudījis sānus, zostēviņš daudzījis kažoku, kaķis no priekiem šķaudījis vien un paijājis nagiem gīmi, un gailis, nevarēdams naktī redzēt, saucis: „Kur ir, kur ir! dod man ar!”

No rīta vilku māte prasījusi dēliņam, kāpēc mati izplūkāti, kur tādi zilumi gadījušies.

„Jā, māmiņ, kamēr tu gulēji, gāju raudzīt, kas būdīnā labs dabūjams. Bet durvis atvērot, mani viens dzelzs dakšām tūdaļ piespieda pie sienas, otrs sita ar bomi pa ribām, trešais knāba kaustuvē un pēra divām plenīcām, ceturtais splāva acīs un cirta plīkus, un piektais sauca: „Kur ir, kur ir, dod man ar!” Laime, ka no piektā tiku vēl vaļā.”

„Nekas, dēliņ, kāpēc tur gāji. Vai neteicu, lai neej.”

Zvēri un abru taisītājs

Reiz dzīvoja vecs vīriņš — abru taisītājs. Viņam pietrūka maizes, kā jau daždien veciem, kas pelnit daudz nespēj. Bet kaimiņu saimnieks sacīja:

„Uztaisi man jaunu abru, tad maizi iedošu!”

Labi. Vīriņš uztaisīja prāvu, prāvu abru un nesa uz kaimiņiem. Bet tai dienā bija briesmīgi karsts laiks, un nesamais smags, spēka maz; nabadziņš, jāsaka, piepūlējās galā. Par laimi gadījās ozola mežs, kur dzestrā ēnā varēja atšauties.

Tā nu viņš apsēdās, noslaucīja sviedrus un iesāka domāt: „Vai nebūtu gudrāk tepat brītiņu pagulēt? Jā, būs gan! Un tūliņ nolikās gaŗšļauku; bet abru drošības dēļ uzvilka sev virsū par apsegu.

Te, pēc maza laiciņa, atskrēja zaķis, nosēdās uz abras un brīnījās:

„Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!”

Pa brītiņam vēl attecēja ir lapsa, nosēdās uz abras zaķim blakus un brīnījās:

„Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!”

Pa brītiņam atskrēja arī vilks, nosēdās uz abras lapsai blakus un brīnījās:

„Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!”

Pa brītiņam atnāca vēl lācis, notupās uz abras vilkam blakus un brīnījās:

„Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!”

Nu sēdēja, sēdēja visi; beidzot sāka pārrunāt:

„Ko tā velti sēdēsim, paraudzīsim maltiti.”

Lācis sacīja: „Zinu mežā brangu biškoku, to es atnesīšu!”

Vilks sacīja: „Zinu kaimiņu kūti treknu aunu, to es atnesīšu!”

Lapsa sacīja: „Zinu brangu zostēviņu, to es atnesīšu!”

Zaķis iesaucās: „Zinu kaimiņa dārzā brangu kāpostu galviņu, to es atnesīšu!”

Visi aizgāja — katrs pēc sava medījuma. Ne visai ilgi, jau lācis atstiepa stropu un uzsvieda uz abras, ka no-

brakšķēja vien; tad nāca vilks ar aunu, lapsa ar zostēviņu un, beidzot, zaķis ar kāpostu galviņu. Nu draugi mielojās.

Bet vecais abru taisītājs apakš abras pašu laiku pagriezās uz otriem sāniem; abra pakustējās, un lācis tūlīn iesaucās:

„Ā! kas to galdu kustina?”

Bet vairāk neko, un tā ēda atkal. Pa brītiņam vecais atkal pakustināja abru; vilks iesaucās:

„Ā! kas to galdu kustina?”

Bet vairāk neko, un tā ēda atkal. Pa brītiņam vecais atkal pakustināja abru; lapsa iesaucās:

„Ā! kas to galdu kustina?”

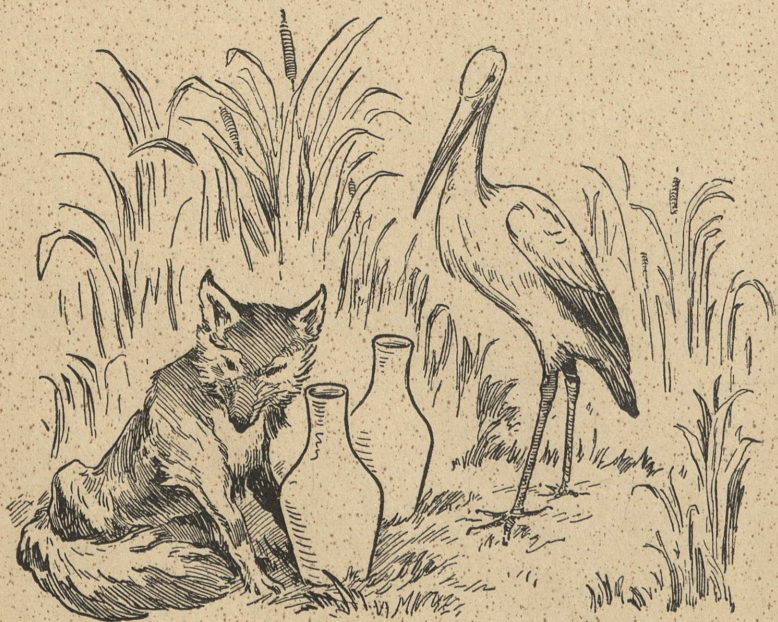
Bet vairāk neko, un tā ēda atkal. Pa brītiņam vecais labi dikti pakustināja abru; zaķis iesaucās:

„Ā! kas to galdu kustina? Te vairs nav labi, bēgsim!”

Un tā aizbēga arī visi, katrs uz savu pusi; bet vecajam abru taisītājam palika medus, gaļa, kāposti. Par abru tas vēl dabūja no kaimiņa maizi, un nu bija pārtikas vecam vīram pa pilnam.

Lapsa un stārks viens otru lūdz viesos

Lapsa, kūma, stārku pie sevis viesībās lūdz. Kad stārks nāk, tad lapsa savu viesi lišķēdama saņem. Galdu klājusi par apsmieklu, lēzainas bļodas ar sulu uzliek. Pati laizīdamās lūdz stārku, lai tas ēd. Bet kā stārks ar savu gaŗo degunu sulu strēbs. Stārks tukšā sirdī paliek un apsmiets klusu cieš.

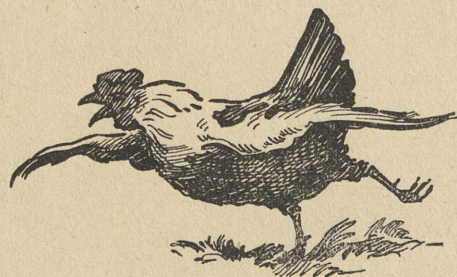

Citā dienā stārks atkal lapsu pie sevis lūdz. Kad lapsa nāk, stārks arīdzan to mīlīgi saņem, galdu klāj un par atriebšanu lielus blašķus ar gaŗu uzliek. Tad stārks, degunu iebāzis, vienu gaŗas gabalu pēc otra izvelk un pieēdas, un lūdz, lai lapsa arīdzan ēstu. Šī tikai blašķus no virsas aplaiza, nevarēdama piekļūt, un, tāpat kā papriekš stārks, ar tukšu sirdi un apsmieta aiziet.

Viens vainu uzveļ otram

Gailītis ar vistiņu bija aizgājuši riekstot. Gailītis uzkāpa lazdā pašā galotnē; vistiņa palika apakšā gaidīt.

Gailītis norauj vienu riekstu, nosviež zemē; norauj otru, nosviež zemē; kā sviedis trešo — vistiņai acī iekšā.

„Kad tevi nolāpāmais!” gailītis sabīstas, „tik aplami man sen nav nogājis.”

Bet vistiņa to nemaz nedzird:

kliegdamā uz mājām projām.

Satiek kungu. Kungs prasa:

„Ko tad nu blāuj?”

Tā un tā: kā svieda riekstu, iedrāza acī.

„Kas svieda?”

„Gailītis svieda, gailītis!”

„Nu tu debess brīnumi!... Kur viņš palika? lai nāk uz muižu!”

Gailītis atnāk muižā, kungs pretim:

„Ko tu tur svaudies? Kālab izgāzi vistiņai aci?”

„Es jau negāzu: uzkāpu lazdā riekstot, lazda uzreizī sakustējās, un tā rieksts acī iekšā!”

„Vai tā bija? Nu labi, lai tad nāk lazda uz muižu!”

Lazda atnāk, kungs pretim:

„Kāpēc kustējies un ietrieci vistiņai riekstu acī?”

„Es jau nebūtu kustējies, bet ače! kaimiņa kaza grauza man mizu, ko tad darišu.”

„Nu labi, lai nāk kaza uz muižu!”

Kaza atnāk, kungs pretim:

„Saki man, kālab grauži lazda mizu?”

„Vai es būtu graužusi, bet gans jau neganīja mani nemaz, ko tad darišu!”

„Sauc tad to ganu uz muižu!”

Atsauc ganu, kungs pretim:

„Vadzi! saki man, kālab nenoganīji kazu? Lūk, kāda tā lazda izskatās!”

„Āre! es jau būtu noganījis arī, bet saimniece piekrāpa: apsolīja raušus līdz dot, bet Dievs pieņēma — paliku neēdis.”

„Labi; kur tā saimniece? lai nāk uz muižu!”

Saimniece atnāk, kungs pretim:

„Saki man, kālab nedevi ganam raušu līdz?”

„Nedevu! kā tad nu nebūtu devusi, bet, kungs mīlais, man jau nošāvās greizi: cūka izēda raugu, palika necepti.”

„Nu, lai tad tā cūka zin par to aci!” kungs atteica, un ar to bija diezgan.

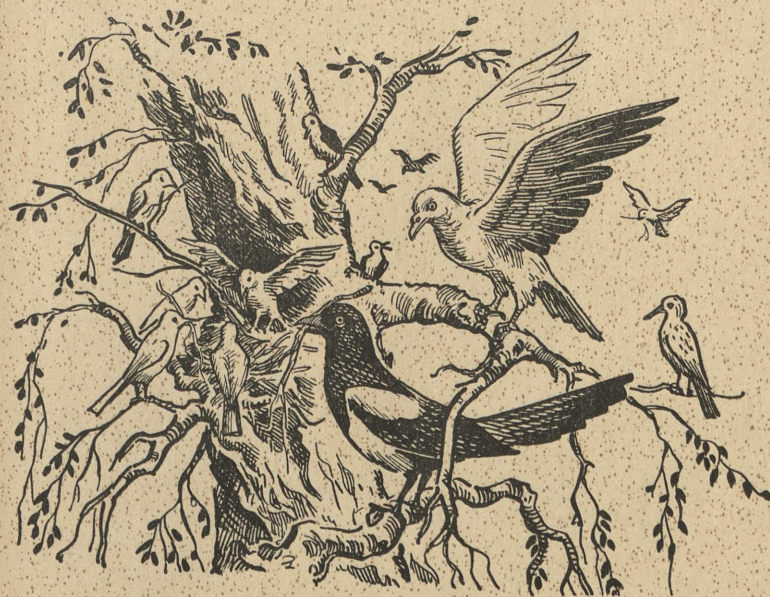
Kā balodis pērkli taisījis

Iesākumā balodis olas dējis zemē. Bet lapsa vienmēr izēdusi olas. Par to balodis briesmīgi sūdzējies:

„Puspūru olu piedēju! puspūru olu piedēju — tukšs!”

Bet nu, lai turpmāk nelaimi novērstu, balodis saaicinājis citus putnus un apņēmis izmācīties pērkli taisīt.

Tomēr, kas noticis: tikko citi putni sākuši zarus vīt kopā, balodis jau saucis:

„Protu, protu!”

Labi; šie aizlaidušies: kad prot, ko tur vairāk darīt! Bet vēlāk balodis atjēdzies: neprot vis.

Nu aicinājis otrreiz putnus talkā. Šie sanākuši, ievijuši dažus zarus — gandrīz jau pusē būtu bijis gatavs, te balodis pulkā atkal:

„Protu, protu!”

Labi; kad prot, ko tur darīt — aizlaidušies. Bet kur nu nejēga — ne pratis, nekā. Nu aicinājis vēl trešo reizi palīgā; bet putni vairs nenākuši.

Un tā baloža pērklis palicis tāds rets, ka tikko olas cauri nekrīt.

Zaķis ar ezi iet skrieties

Ezis sarunājis ar savu brāli, otru ezi, zaķi piejokot. Mežmalā bija dziļš grāvis; abi eži nostājās viens viena grāvja galā, otrs otrā, un tad tas ezis, kas šinī grāvja galā, teica uz zaķi:

„Nu, klausies, zaķi! tā tu izliecies liels skrējējs, liels skrējējs; bet man gandrīz prāts tevi noskriet.”

„Ej, ej, ej! tad lai manas ūsas norauj — to neticu.”

„Ko tur ticēt, ko neticēt, derēsim: ja tu mani noskrietu, tad izrauļ manam kažokam desmit dzeloņus; ja es tevi noskrietu, tad izraušu no tavām ūsām desmit spalvas — jā? vai tā paliek?”

„Zināms, bet man tikai žēl tava kažoka.”

„Un man atkal tavu ūsu! Bet tad tu nu, zaķi, kā lielāks, skriesi pa grāvja malu, es pa grāvja dibenu.”

Labi; zaķis aizskrēja kā viesulis un karstumā nemaz neapskatījās, vai ezis arī skrien vai nē.

Aizskrēja otrā galā — ezis jau priekšā.

„Vai dzirdi, kur tu tik ilgi? es gandrīz nosalu, tevi gaidīdams.“

„Nē, nē, ezīt! man šoreiz nokļūdījās: skriesim vēl atpakaļ.“

„Labi, skriesim!“

Un zaķis aizskrien kā viesulis. Bet otrā galā atkal ezis jau priekšā.

„Vai dzirdi, ko tu te mani saldē? dod tās ūsas!“

„Nē, nē, nē, ezīt! skriesim vēl tikai šoreiz, kas tad būs, tas būs.“

Labi; zaķis aizskrēja kā viesulis. Bet otrā galā atkal ezis jau priekšā.

„Vai dzirdi, dod tās ūsas! vairāk ar tevi nespokošos.“

Neko darīt, bija jādod. Ezis izrāva zaķim desmit ūsu spalvas un iebakstīja piecas savam brālim pie lūpām, piecas sev pašam. No tā laika visiem ežiem tādas zaķa ūsiņas pie lūpām.

Zaķa sacīkste ar salu

Zaķis salīdzis reiz ar salu, kuŗš ātrāk teikšot, ka diezgan, kuŗš ilgāk varēšot izturēt?

Salis ļoti! bet zaķis tikai aizvien teicis, ka esot ļoti karsts.

Beigās sācis tik stipri salt, ka sētas mieti sprāguši un krakšķējuši. Nu arī zaķis nevarējis vairs ilgāk izturēt, bet teikt to neteicis; palēkdamies uz augšu, izsaucies:

„Vai, ku' karsts!”

Te sals nevarējis vairs stiprāk salt un atlaidies. Zaķis uzvarējis.

Runcis — lapsas vīrs

Lapsa reiz sastop vecu runci saimnieka kāpostu darzā. Lapsa vaicā, ko šis te darot? Runcis atbild, ka saimnieks tam vecuma dēļ vairs nedodot maizes.

Lapsa teic, lai nāk šai līdz uz bedri. Labi. Runcis arī aiziet un dzīvo lapsas bedrē.

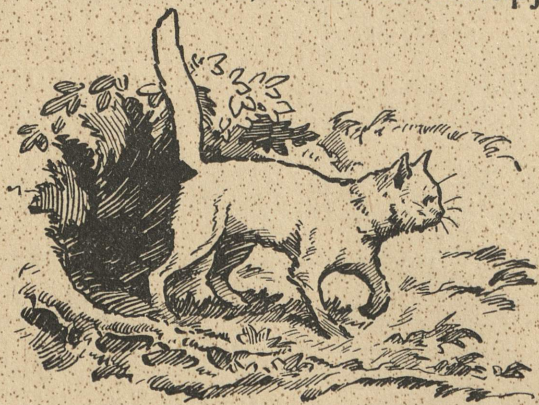
Reiz vilks, gar lapsas durvīm staigādam, to meklē. Lapsa, vilku ieraudzījusi, tam uzsauc jau no tāienes, lai iet klusāk. citādi iztraucēšot viņas jauno vīru. Nu vilks grib redzēt, kāds gan šis jaunais vīrs. Bet lapsa, liela gudriniece, atbild, ka tā neesot vis tik viegla lieta redzēt viņas jauuo vīru.

Nu vilks paliek vēl domīgāks un aiziet. Ceļā viņš sastop lāci un meža cūku un pastāsta šiem, kādi brīnumi notikuši ar lapsu. Visi trīs ļoti kāro redzēt lapsas jauno vīru un iet taisni uz viņas mājokli. Pie bedres atnākuši, tie prasa lapsai, lai jele rāda savu vīru.

Bet lapsa, liela gudriniece, atbild: „Sagādājiet labu maltīti, tad viņš iznāks.”

Aiziet vilks ar lāci uz ganiem. Vilks, labs miesnieks, un lācis, labs vedējs, nokampj labāko vērši, nones pie lapsas nama durvīm, kur meža cūka jau sataisījusi vietu goda mielastam.

Visu sagatavojuši, tie aicina kārotos viesus pie maltītes. Lapsa arī iznāk un saka: „Eita tik tālāk un paslēpieties: man bail, ka mans vīrs iznācis jūs nesaplosa gabalu gabalos.“ Lapsas ciemiņi arī paklausa; meža cūka ierokas sūnās, vilks ielien kārklu krūmā, un lācis uzkāpj kokā.

Nu lapsa aicina savu vīru pie maltītes. Vīrs arī nāk — garu baltu bārzdu, liels bomis pār muguru — pie vērša klāt un sāk ēst: „Nurā, nurā, nurā!“

Vilks, to redzēdams, sāk jau čukstēt: „Ujā, velns, viens pats apēdis visu vērši!“ Meža cūka, izdzirdējusi vilku čukstam, arī grib redzēt un paceļ sūnās savu degunu. Runcis, domādams, ka sūnās pele, saķer cūkai degunu. Cūka, vairs sūnās izturēt nevarēdama, dod kājām ziņu.

Runcis no bailēm nezina kur sprukt — tieši kārklu krūmā iekšā, vilkam virsū. Vilks, redzēdams, ka cūka mūk ko māc, laiž tai pakal, ko kājas nes.

Runcis, vēl vairāk pārbijies, dodas kokā taisni pie lāča klāt. Lācis tādās briesmās lec no koka zemē un, kauču stipri sasities, laiž visā sparā saviem biedriem pakal.

Pa tām starpām lapsa palika pie vērša cepeša viena pati.

Lācis un čigāns

Kādam saimniekam lācis padarījis lielu postu, auzu gubas izēzdamš. Nekā viņš nevarējis nelūgto viesi dabūt projām.

Kādreiz ienācis mājā čigāns. Saimnieks viņam iestāstījis, ka šim katru vakaru nākot svešs zirgs un izēdot auzu gubas; atdošot zirgu čigānam, ja tik tas viņu noķerot. Saprotams, ka lielāku laimi

čigāns nevarēja ne iedomāties, kā zirgu par velti dabūt.

Vakarā viņš gājis sargāt: paslēpies krūmos un gaidījis. Te arī gaidītais zirgs klāt: pieslējies pie auzu gubas un sācis ēst. Čigāns nekavējies, piegājis lācim klusu no pakajas un ar vienu lēcieni bijis tam mugurā. Pa galvu, pa kaklu lācis devies krūmos iekšā. Čigāns turējies cieši vilnā ieķēries un negribējis tik lēti savu laupījumu pazaudēt. Beidzot zari to norāvuši no lāča muguras.

Mājās pārnācis, viņš stāstījis:

„Bija gan zirgs! mazs, bet ta' nīprs; žēl, ka paspruka!”

Lauku pele ciemā pie māju peles

Kādā siltā dienā māju pele izlien no grīdas apakšas un aiztek uz Sildruvu pie savas radnieces, lauku peles.

„Nu labdien! vai pazīsti arī vēl savu radnieci?”

„Labdien, labdien! kā tad nu māsas nepazīšu. Ak tavus priekus, ka pie manis atnāci! Bet vai ceļu labi zināji, vai neapmaldījies!”

„Kur nu maldīsies. Bet saki, māsiņ, kas tā tur par tādu spurgulainu gubu?”

„Tie jau sadīguši graudi, mana vienīgā maizīte!” lauku pele bēdīgi atbild.

„Ak dievs, tada maize!” māju pele lepni brīnās, „man pie tādas maizes būtu jānomirst badā. Māsiņ, cik man pavisam citādāka pārtika: no rīta gaļa, pusdienā tauki, vakariņās krējums. Un to visu es, tik no alas iznākdama, kukņā atrodu. Mana dzīve zelts pret tavu. Nāc tādēļ uz manām mājām, un dzīvosim kopā.”

„Labi, iešu!”

Naktī abas māsas, radnieces, izlien no pagrīdes un jautā circenim:

„Ķirķi, ķirķi! vai kaķedamis mājā?”

„Nē, aizbrauca ar peļu ādām uz Rīgu!” circenis atbild.

„Nu, tad laiks!” māju pele priecājas. „Paliec tu, māsiņ, tepat pie cauruma; es nesīšu tev klāt, un tu nēsīsi alā.”

Bet līdz ko māju pele soļus divus parikšo, te kaķis brāc! virsū. Par laimi, ka šoreiz vēl izdevās alā iesprukt; citādi būtu zelta dzīve pagalam.

„Nu, nekas!” māju pele mierina radnieci, „kad nu te neizdevās, neizdevās: iesim caur pamata caurumu uz klēti speķi ēst.” Noiet uz klēti, bet te atkal klizma: saimnieks atvēr durvis, un viņa āpšelis radniecēm kā sadedzis virsū.

To redzēdama, lauku pele tūlīt griežas uz savām mājām, sacīdama: „Man labāk sadīgušie graudi drošumā, nekā tavi gardumi mūžīgās bailēs. Es savus graudus pati sakrāju, bet tu gribi tik no otra labuma vien pārtikt. Ar Dievu!”

Lapsa viļ putnus

Strazds kādā mazā eglītē bija uztaisījis perekli. Bērni jau bija izperēti, kad lapsa, pie egles piegājusi, sauca: „Citi jau sēj, un man vēl nav arkls taisīts! Gribu šo eglīti nocirst arkla ilksīm.” Strazds sāka lūgtin lūgties, lai jele necērtot un neizpostot viņa ligzdu ar maziem bērniņiem. Lapsa sacīja: „Dod man vienu bērnu, tad necirtišu.” Strazds jau gribēja arī pildīt lapsas kārumu, bet nezināja aiz želuma, kuŗu bērnu dot: kož vienā pirkstā, otrā — visi sāp.

Pa to laiku, kamēr abi kaulējās, pienāca klāt vecmāte vārna un teica strazdam: „Nebēdā ne nieka, strazdiņ, lai cērt! Kur tad viņai cirvis?” Lapsa rādīja savu asti un sāka ar to dot pa egli, bet strazds tūdaļ redzēja, ka nieki vien ir.

Par to nu lapsa gribēja ar viltu nokost gudrinieci vārnu. Tā aizlēca pakalnē un likās nosprāgusi. Atskrēja vārna un nometās lapsai uz galvas. Tūlīt viltniece lapsa saķēra vārnu ciet.

Nu šī lūgšus lūdzās, lai tā darot, ko vien gribot, bet lai nedarot kā viņas tēva tēvam: to iebāzuši ratu rumbā un laiduši no kalna zemē.

Bet lapsa, gribēdama darīt tāpāt, ņēma tūdaļ ratu rumbu, bāza vārnu iekšā un laida no kalna lejā. Vārna, pa vienu galu iebāzta, pa otru izskrēja laukā un tā no lapsas izglābās.

Lapsa izvil, sieru

Lapsa ierauga, ka krauklis nozog no vaļēja loga siera gabalu un, uz ozola zara uzskrējis, to knābj. Lapsa, jau laizīdamās, tiko pēc siera. Pie ozola piegājusi, skatās uz kraukli un saka glaimodama:

„Ak kāds jauks putns tu esi, cik koši tavas spalvas saulē spīguļo! Cik labprāt es gribētu arīdzan tavas dziesmas dzirdēt, tad varētu lielities, ko labu pasaulē redzējusi un dzirdējusi. Kas zin, vai tevi nevarētu visiem putniem par ķēniņu celt, ja tev arīdzan laba balss būtu.“

Krauklis tūdaļ sāk lepoties un savu rupjo balsi cilāt: krā! krā! brēkdams. Siers no mutes izkrit. Lapsa, to sagrabusi, kraukli izsmej un aiziet.

Zvērus māca amatā

Vienreiz vecs vīriņš gāja pa mežu. Viņam uzkrita lapsa, sacīdama: „Vīrs, es tevi nokodišu!”

„Nekod vis mani, es tevi izmācīšu par muzikantu!”

„Jā, tas man patīk! tad tikai māci tūlī!”

„Zināms, tūlī! nogriezīšu tikai pīdelbomu!” Un vīriņš nogrieza klūgu, pieklūgoja lapsu pie egles un aizmuka.

Muka, muka, satika vilku. Vilks uzsauca: „Vīrs, es tevi ēdīšu!”

„Neēd vis mani, es tevi izmācīšu par žīdu, tad varēsi citus vilkus piekrāpt.”

„Jā, tas man patīk! tad tikai māci tūlī!”

„Zināms, tūlī! atnesīšu tikai žīda paunu.”

Un vīriņš piebēra maisu ar oļiem, uzvēla vilkam virsū un aizmuka.

Muka, muka, satika lāci. Lācis uzsauca: „Vīrs, es tevi ēdīšu!”

„Neēd vis mani, es tevi izmācīšu par čigānu, tad varēsi medu zagt.”

„Jā, tas man patīk! tad tikai māci tūlī!”

„Zināms, tūlī! atnesīšu tikai menti.”
Un vīriņš pagādāja ķili, iekīlēja lāča ķetnu ozola dobumā un aizmuka.

Bet pa to laiku lapsa bija pārgrauzusi klūgu un dzinās vīriņam pakal. Atskrēja pie vilka; vilks lūdzās: „Palīdzi žīda paunu novelt — nejauki spiež — un dzīsimies vīriņam pakal.” Lapsa atpestīja vilku, un nu abi dzinās vīriņam pakal. Atskrēja pie lāča; lācis lūdzās: „Izvelciet to menti — nejauki spiež — un dzīsimies vīriņam pakal.” Lapsa ar vilku izvilka ķili, un nu visi trīs dzinās vīriņam pakal.

Dzinās, dzinās, bet nepanāca vairs: bija jāiet mežā atpakal.

Zvēru karš suņa dēļ

Toreiz, kad lāčiem vēl bijuši gaŗi kakli kā aitām un stirnām, kad kaķim bijusi tik īsa astīte kā zaķim un lapsai aste tik gaŗa un gluma kā kveķšķim, un kad gailis vēl gluži tāpat izskatījies kā vista, — tad zvēri un lopi savā starpā draudzīgi runājuši, cits citam grūtās dienās palīdzējušies. Bet ja kāds pret citiem apgrēkojies, tad tādu tūliņ aicinājuši zvēru tiesas priekšā un nosodījuši.

Nu, ap to laiku Teļu silā dzīvojis vecs vilks, vārdā Jēpis, ar savu māti Mašu. Netālu no sila, Pavāru mājā atkal dzīvojis raibs suns Kristaps.

Bet Kristaps vecumā bija palicis neparīgs: ne nu vairs ļaudājis mājas apsargāt, ne arī ganam lopus riet. Tādēļ saimnieks nogriezis tam maizes riku un izdzinis no mājas, lai iet, kur kājas nes. Vecais Kristaps, maizes riku apēdis, gājis, asti nolaidis, gar sila malu, gudrodams, ko iesākt, ko darīt.

Jēpis, šo pamanījis un veco draugu

tādu bēdīgu redzēdams, prasījis: kas tam vainas.

Kristaps izsūdzējis bēdas raudādams un teicis, ka nu tiešām vairs nezinot, ko lai iesākot un kā lai vecumā maizi pelnot. Jēpis, šā raudu dziesmu dzirdējis, pakratījis domīgi galvu un teicis: „Ja mani klausīsi un sava saimnieka dēla kāzās dosi labi paēst, padzert, tad — es galvoju — tev maizes netrūks.“

Kristaps, to dzirdēdams, apņēmies visu darīt, ko tik Jēpis teikšot.

Labi! Nu šis ņēmieš Kristapu izmācīt, lai Pavāra ganiem iznākot līdz. Kad tie šepat tuvumā lopus ganišot, tad šis ganiem nolaupīšot labāko aitu un laidīšot silā iekšā; bet tad lai Kristaps dodoties šim pakaļ un ņemot nolaupīto aitu nost, ko šis arī bez kāda strīda atdošot. „Tad redzēsim gan, vai saimnieks vēl maizi tev liegs!“

Sacīts — darīts. Jēpis sagrābis aitu pie kakla un devies mežā. Gani klieguši ko ļaudājuši; Kristaps laidies cik spēdams pakaļ un izpestījis aitu no vilka

zobiem. Gani, mājās pārnākuši, godājuši vecā Kristapa drošību un veiklību, jauno suni nosmādēdami. Saimnieks, to dzirdēdams, pavēlējis dot Kristapam maizi un putru, kamēr vien tas ēd.

Drīz arī saimnieka vecākais dēls ņēmis sievu. Kāzu vakarā Jēpis atnācis pie Kristapa un prasījis, kas apsolišs. Kristaps tūlīņ iavedis to pagrabā pie alus un gaļas; pēdīgi atraduši kaktā ir degvīna mucīnu, no kuŗas Jēpis ierāvis labu malku. Bet nu sācis kaukt un gaudot, sacīdams, ka tagad šim varen patīkot lūlāt. Gan Kristaps izliedzies, bet tas vairs neko nelīdzējis: Jēpis lūlājis jo dikāk. Pēdīgi Kristaps, bīdamies, ka saimnieks dzirdēs, laidis pekas vaļā; bet skrie-dams aizrāvis pagraba durvis ciet. Kāzu ļaudis, vilka kaukšanas iztraucēti, gājuši ar rungām, nūjām, cirvjiem, sekumiem lūkot, kas tur par troksni. Gan vilks, pa to laiku atskaidrojies, turējies dūšīgi pretī, bet pēdīgi tak bijusi jāaizmaksā lielā pār-galvība un pārdrošība ar dzīvību.

Mašai, jau ilgi savu tēviņu gaidot,

palicis gluži nelabi ap sirdi, jo šai jau dažādas ērnotas domas prātā nākušas. Gar sila malu iedama, satikusi Kristapu un prasījusi raudādama, vaimanādama: „Kristap, kur Jēpis?”

Kristaps liedzies, ka Jēpja ne pa acu galam neesot redzējis; bet Maša uztiepusi, ka šie abi kāzu vakarā uz pagrabu aizgājuši, un no tā laika Jēpis esot pazudis. Bet Kristaps — ko viņš bija teicis, to viņš teicis — pie tā izsacījuma arī palika.

Neko darīt, Maša tad apsūdzējusi Kristapu pie tiesas. Un Mašai un Kristapam bijuši jāizvēl katram divi aizstāvji un, ja vajadzīgs, arī sprieduma izpildītāji. Maša izvēlējusi no meža zvēriem lāci un lapsu; Kristaps no mājas lopiem kaķi un gaili. Tiesas sēdei bijis jāsākas mazā gaismiņā sila vidū, pie lielās priedes.

Maša, lācis un lapsa jau vakarā atnākuši pie priedes. Lācis uzkāpis priedes zaros; bet lapsa ielīdusi žaģaru blāķī un sapņojusi, ka kaķis, gailis, suns notiesāti ar nāvi, un ka šī, gaili noēdusi, apgūlu-

sies suņa ribās. Arī lācis priedes galā sapņojis: tam esot suņa gaļas gabals zobos, ko gulēdams ēdis; bet par nelaimi, ātri rīdams, aizrijies.

Kamēr šie sapņojuši, kaķis jau nācis ar lielu bomi pār pleciem un gailis ar žagaru bunti, lai var vainīgo uz vietas nopērt.

Nonākuši pie priedes, apskatījušies visapkārt — neviena neredzējuši, domājuši, ka par agru atnākuši. Kaķis tad nosēdies pie žagaru blāķa, un gailis staigājis galvu izcēlis: vai Maša ar biedriem nāks, vai nē?

Te uzreiz kaķis, pamanījis lapsas astes galiņu no žagariem, domājis, ka pele, un lēcis ar nagiem un zobiem virsū. Lapsa sabijusies, devusies no žagariem laukā; bet, ātri skriedama, uzskrējusi gailim virsū. Tas atkal briesmās lēcis kliegdam, brēkdams priedē augšā un sabaidījis lāci tā, ka šis, tāds apmiegojies, nezinājis kur šauties: devies pa kaklu, pa galvu no priedes zemē. Gluži gan krizdams nenosities, tomēr savu tievo, gaŗo kaklu tā

satriecis, ka no tā laika gluži resns un īss palicis, kā vēl šodien tas pie lāčiem redzams.

Ar tādu atgadījumu tiesa gan beigusies, bet suns ar vilku no tās dienas palikuši lieli ienaidnieki. Gailim atkal jānēsā, tāpat kā toreiz, žagaru bunte un kaķim bomis. Bet lapsai nu uzaugušas astes galā garas spalvas, tā ka tagad aste drīzāk žagaru sauļai līdzinājas nekā pelei, — no kā kaķim bikses trīc. — Un no šī laika kaķis arī nekad vairs nav ķēris lapsas astes galu par peli.

Puika mucā

Nabaga algādža puikam, kartupeļus rokot, bija vizītes noplīsušas, un kājiņas gauži sala. Kad saulīte jau taisījās uz noiešanu, tad viņš lūdza saimnieku, lai palaižot tuvējā mežā iet lūkus noplēst, ko arī saimnieks atvēlēja. Kamēr zēns ar lūku plēšanu pūlējās, tikmēr saulīte bija nogājusi, un metās jau krēsla.

Nu zēns taisījās iet malā, bet ar lūku plēšanu bija tā apstulbis, ka nevarēja un nevarēja malu atrast. Ilgāku laiku pa mežu maldījies, viņš pamanīja pa koku starpām uguni, uz kurieni arī čakli vien steidzās. Tik tuvu pienācis, ka tikai kāds krūms viņu šķīra no trim tēviņiem, kas pie uguns sēdēja, viņš tos jau no izskata vien pazina par laupītājiem. Viņi bija pašulaik jēra gaļu izvārijuši un nu taisījās pie vakariņām. Zēns, baidīdamies no nīkniem zvēriem, kas šai mežā pulkiem piemita, negribēja nakts laikā tālāk pa mežu maldīties, bet pie laupītājiem iet un ar tiem kopā mist arī neiedrošinājās, tādēļ

nodomāja turpat aiz krūma nogulties un tā ritu sagaidīt.

Kad laupītāji sāka ēst vakariņas, tad zēnam arī gan siekalas tecēja un, kā jau kartupeļu noracies, lūku noplēsies un turklāt krietni pamaldījies, būtu arī labprāt un ar lielu garžu ēdis vakariņas. Bet šī gavēšana arī nekas nebūtu bijusi, ja laupītāji nebūtu apkrimstos kaulus sākuši aiz muguras pār krūmu sviest, kas, krizdami uz zēna stīvā kažociņa, taisīja it savādu troksni.

Laupītāji, šī savādā trokšņa iztrūkušies, steidzās apskatīt, kas tur gan esot, un zēnu atraduši, to veda negribot pie gaismas un krietni nopratināja, kā un kādēļ šis te atnācis un apgūlies.

Kaut gan zēns vientiesīgi izstāstīja, tomēr viņu vaļā nelaida, laikam baidīdamies, ka viņus nodos.

Tādēļ, uz laupīšanu iedami, tie nodzina tukšai mucai no viena gala stīpas, izņēma dibenu, ielika tad mucā zēnu un turklāt krietnu gabalu no nupat vāritās gaļas viņa pārtikai un, ielikuši mucai atkal dibenu,

to sastīpoja ar stīpām. Zēnam, šādā ciетumā esot, pārgāja visa ēstgriba, tā ka viņš pameta līdzdoto gaļas gabalu pavisam neaiztiktu.

Tā laiciņu gulēdams un domādams, kā no mucas ārā tikt, viņš izdzirda kaut ko ap laupītāju apkrimstiem kauliem gramstāmies. Pa spundes caurumu skatīdamies, viņš redz lielu vilku, kas, kaulus sakrīmtis, nāk uz mucas pusi, laikam saozdams zēna neēsto gaļas gabalu. Vairāk reizes ap mucu staigājis, viņš ož pie spundes cauruma un sajūt, ka mucā ir gaļa. Šā un tā ap mucu izgrabinājies un nevarēdams gaļu dabūt, viņš beigās bāž asti pa spundes caurumu mucā un sāk mucā vēdināt, laikam domādams, ka gaļa pieķersies. Nepieķērās vis gaļa, bet zēns sagrauba dūšīgi pie astes un uzsauca: „Nu tad reizē!”

Un vilks arī stiepa, ko jaudāja, zēnu ar visu mucu uz priekšu, ka ģeņģeriem vien gāja, un muca ap kokiem neganti dauzījās. Pēc laba laika raušanas tikpat mucai stīpas bija apdauzītas, un tās iz-

juka. Nu zēns arī vilka asti palaida, un tas aizskrēja, atpakaļ neskatīdamies.

Kad zēns no mucas izlīda, tad pašu laiku gaisma ausa, un kad labi apskatījās, tad nojēdza, ka netālu no rokamā kartupeļu gabala mežmalā bija izrauts. Nu viņš gāja, par spīti visām nakts briesmām, priecīgs mājā, bet citā reizē vairs nekad nedomāja vakarā iet mežā lūkus plēst.

Koki

Senākos laikos esot visi koki runājuši. Kad cilvēks gribējis cirst kādu taisnu koku, tad tas sacījis: „Ej cērt to liko koku, tas ir nesmuks, es taču puškoju pasauli!”

Kad nu cilvēks gājis pie likā koka, tad tas sacījis: „Kur tu mani liksi tādu kroplu nocirtis? Ej cērt taisnos kokus!”

Cilvēks gājis atkal pie taisnā koka. Tas viņu atkal atraidījis, un nu cilvēks gājis noskumis uz māju.

Dievam ticis cilvēka žēl, un viņš aizbāzis visiem kokiem mutes, tā ka tie vairs nevarējuši runāt. Cilvēks nu varējis cirst, kuŗu koku gribēdams.

Osis

Osis ir vecs akls vīrs. Pavasarī, kad bērzs, ieva, apse un citi lapu koki jau sen ir apgērbušies vasaras drēbēs, osis vēl stāv ziemas kažokā, it kā uz lauka vēl gulētu sniegs un ledus. Vēlāk, kad jau upītes sāk čalot, vējš pa lapām čaukstēt, visādi kukainīši dūkt, osis prasa liepai un bērzam: „Mīlie kaimiņi, kas tas par troksni? Kas tur tik skaisti skan un dzied?”

Kaimiņi viņam atbild: „Vai tu neredzi, ka pavasaris ir atnācis?”

Osim nu tiek kauns, ka viņš nekā nav redzējis. Viņš no bailēm atplēš savas acis un ātrumā apgērbjas ar lapām, kas iznāk starainas kā saplīsušas.

Rudenī osis grib gudrāks būt, lai citi koki neredzētu, ka viņš akls. Kā tikai parādās aukstie vēji, tā viņš jau domā, ka ziema klāt, nomet savas lapas un ievelkas kailajā mizā kā gliemzis savā vākā. Tā nu viņš jūt vasaras jaukumu daudz mazāk par citiem kokiem.

Vīrs sievas darbos

Viens saimnieks vienmēr pārmetis saimniecei, ka šī pa māju maz strādājot un laiskojot; lai skatoties, kā šis pa tīrumu raujoties vienā krekļā. Saimniece cietusi, cietusi, bet nekā ar vis nesacījusi. Bet kad nu atkal reiz saimnieks sācis penterēt, tad saimniece sacījusi, ka mainīšoties: šī iešot uz tīrumu, un šis lai paliekot mājā un apkopjot māju.

Nu, labi. Saimnieks palicis mājā, un saimniece aizgājusi uz tīrumu. Bijusi toreiz sestdiena, un saimniecei bijusi jākurina pirts, jāvelē drēbes, jākuļ sviests un jācep maize. Nu saimnieks tūlīn sācis rauties, uzsējis sev krējuma ķēni uz muguras, ar rokām mīcījis maizi un ar kājām mazgājis vannā drēbes. Bet krējums lijis no ķēnes ārā, ielijis veļas vannā, un pats saimnieks nomūrējies ar krējumu no galvas līdz kājām. Kā nu maize bijusi samīcīta, tā saimnieks to tūlīn ar visu abru ieogrūdis krāsni. Kad tas bijis padarīts, tad saimnieks drusku gribējis at-

pūsties un paskatīties uz savām drēbēm, tās bijušas no vienas vietas netīras ar krējumu, un uz grīdas bijušas pēdas, kur saimnieks staigājis. Pašlaik uz istabu nākusi sievas māte, un saimnieks nokauņējies un gribējis paslēpties. Viņš nu kā skrējis, tā ielēcis spalvu grozā un noslēpies.

Sievas māte ienākusi istabā un no brīnumiem rokas vien sasitusi: drēbju vannā pielietā ar krējumu, krējums izšķaidīts pa grīdu, un lielas pēdas vien palikušas.

„Laikam pats velns pa istabu dauzījies,” sacījusi sievas māte, piegājusi pie spalvu groza un sākusi čamdīt. To saimnieks vairs necietis un laidis kājām vaļu. Nu sievas māte ar pārbijusies un sākusi kliegt, jo saimnieks bijis aplipis ar spalvām no galvas līdz kājām.

No tās reizes saimnieks vairs nekad saimniecei nepārmetis, ka šī nevīžojot pa māju strādāt un tikai laiskojot. Nu šis arī sapratis, ka mājas kopējam nemaz tik viegli nav.

Duksis un Piksis

Divas mazas mājas bija tālu no citām mežā, tādā vidū, kur vēl dzīvoja tumši ļaudis, kas bijās no velna, ka tas varot sagrābt cilvēkus vai lopus un tos vārdzināt. Abās mājās dzīvoja lieli šķelmji, kas bija palaiduši savus pirkstus uz zagšanu un viens otram palīdzēja citus aplaupīt. Viņi bija paši pielikuši liekus vārdus, ar kuriem tie savā starpā saucās, lai viņi tumšā naktī varētu labāk atrasties, kad tie, kur kopā uz zagšanu izgājuši, brīžam šķirās. Tāds pavārds bija vienam Piksis, otram Duksis.

Vienreiz viņi naktī izlīda no sava meža, norunājuši apzagt vienu turīgu saimnieku. Piksis gribēja nogriezt dārzā kāpostus, un Duksis tikām meklēt avenu. Šis gan lēnām vēra kūts durvis, bet tās tomēr čikstēja. Saimnieks, vēl neaizmidzis, to sadzirdēja istabā un sauca dēlam: „Anci, celies! Kūts durvis čikst! Kas zin, vai zagļi nav kūti?”

Ancis, no miega uzmodies, atbildēja:

„Kad tur kas būtu, tad jau Duksis gan rietu.” Šis bija arī mājas suņa vārds.

Tēvs viņam uzbāzās sacīdams: „Nu, miega mice, piecelies jel un palūko, kas tur ir. Pasauc Duksi, kas zin, kur viņš ielīdis.”

Ancis piecēlās, izgāja laukā un sauca: „Duksi, Duksi!”

Suns bija aizvazājies kaimiņos, bet zaglis kūti, dzirdēdams savu vārdu, domāja, ka viņa biedrs to saucot, un atbildēja: „Es šepat esmu.”

Ancim sametās bail, viņš iespruka istabā un teica elsdams: „Vai Dieviņ, tēvs, mūsu Duksis runā!”

Tēvs vaicāja: „Ko tad viņš tev sacīja? Vai nesacīja, ka tu esi mūļķis un no miega vēl apreibis?”

Ancis atbildēja: „Vai man ticat vai neticat, Duksis atbildēja, ka viņš tepat esot. Eita paši ārā, un jūs dzirdēsiet!”

Tēvs arī uzcēlās, izgāja un, smiedamies par dēlu, sauca: „Duksi, Duksi!”

Zaglis, to dzirdēdams, atkal domāja, ka tas esot viņa palīgs, un atbildēja:

„Tepat es vēl esmu, nekliedz jel tā, brēķi!”

Nu arī pats saimnieks satrūcies pateica Dievam, ka viņš vēl pa durvīm varēja iemukt un bultu aizšaut. Tad viņš sacīja uz dēlu: „Ko nu iesāksim? Duksi ir velns ieskrējis, tas citādi nevar būt. Teci nu, dēliņ, žigli uz Puntules Juri un lūdz viņu mīļi no manas puses, lai viņš tūlīt atnāk!”

Puntules Juris bija vecs grāmatnieks, ko zemnieki visapkārt veda savās mājās gan visādās slimībās, gan arī kad bijās, ka viņi esot apburti, vai ka velns viņiem esot piesities, lai viņš par tiem skaitītu pātarus un aizdzītu velnu ar Dieva vārdiem. Viņš nedzīvoja ne pusversti no tā saimnieka, pie kā zagļi bija atnākuši.

Ancis, neuzdrikslēdamies iziet pa durvīm, ka viņu arī velns nesagrābj, izlida otrā pusē caur logu un, pārkāpis aiz nama pār sētiņu, aizskrēja pār tīrumu uz Puntuli. Juri viņš vēl atrada nomodā. No lielām sāpēm, kas viņam bija kājās ieskrējušas, viņš nebija varējis aizmigt. Kad nu

Ancis gauži lūdzās, tad Juris atbildēja, ka viņš gan labprāt ietu, bet viņš no sāpēm nevarot ne kājās stāvēt. Ancis tomēr lūgdams neatļāvās un apsoliņās viņu aiznest uz savas muguras, lai tik nākot viņus pestīt no velna.

Viņš norāva ātrumā no sienas baltu uzvalku, kas tur bija piekārts, palīdzēja to Jurim uzvilkt, paņēma Juri sev uz muguras un sāka nest. Steigdamies ar savu nastu uz māju, viņš uzmeklēja isāko ceļu caur sakņu dārzu. Piksis, kas pašu laiku nogrieztās kāpostu galviņas bāza maisā, ieraudzīdams tumsā Anci, domāja, ka viņa biedrs Duksis nes baltu aveni uz muguras, un vaicāja: „Vai tu dabūji?”

Ancis, domādams, ka viņa tēvs nācis pretī un prasa, vai viņš dabūjis Puntules Juri, atbild: „Dabūju gan, še viņš man ir uz muguras.”

Piksis, domādams par aveni, saka: „Tas ir labi! Met viņu tik zemē, man ir nāzis rokā, es viņam tūlīt kaklu nogriezīšu.”

To dzirdot, arī Puntules Jurim tika bail, ka velns viņam kaklu nogriezīšot,

un nu viņš, atsvabinājies no Anča, ar savām klibajām kājām, kā varēdams, aizskrēja mājā. Ancis, kliegdam, ka arī dārzā esot velns, bailēs pie loga nosita galvu.

Trokšņa iztraucēti, zagļi steidzās, viens ar avenu, otrs ar kāpostu maisu, uz savu mežu, kur viņi, viens otram stāstīdami, kas bija noticis, un pēc arī no citiem izklausījuši, ko tie paši vēl nezināja, dažu labu reizi savā starpā nosmējās par tiem muļķiem, kuŗus viņi bija apzaguši.

Viszinis

Reiz dzīvoja nabadzīgs vīrs, kas dedzināja ogles un brauca uz pilsētu savu preci pārdot. Pilsētā viņš satika vecu pazīstamu no savas dzimtenes, un viņi abi no prieka sāka runāties.

„Cik te daudz kungu!“ teica ogļu dedzinātājs. „Viņi laikam visi mācīti, gudri vīri. Gribētos man arī par tādu būt.“

„Melnš jau tu esi diezgan,“ atteica biedrs, „nopērc tik vēl melnas drēbes, tad būsi tāds pats mācīts, gudrs vīrs kā citi.“

Ogļu dedzinātājam tāds padoms patika, viņš visu tā izdarīja un atbrauca mājā bez plika graša.

„Nu, vai daudz naudas dabūji?“ vaicāja sieva mājā.

„Tagad mums, saimniec, visa būs diezgan!“ viņš atsacīja. „Tagad es esmu gudrs un mācīts vīrs.“

„Redzu, jau redzu!“ sieva atcirta.

Tai laikā ķēniņam nozaga ļoti dārgu gredzenu. Ķēniņš aicināja pie sevis daudz mācītu vīru, lai palīdzētu gredzenu rokā

dabūt. To dzirdēja arī ogļu dedzinātājs un tūlīņ gāja pie ķēniņa. Ķēniņš sarunājās ar mācītiem vīriem, piegāja arī pie ogļu dedzinātāja.

„Kas tu tāds esi?“ prasīja ķēniņš.

„Esmu gudrs, mācīts vīrs un labs parregis,“ atbildēja ogļu dedzinātājs.

„Ja tu tāds esi, tad parādi man greziena zagli,“ teica ķēniņš.

„Nav jau, protams, tādu noslēpumu, ko nevarētu atklāt,“ teica ogļu dedzinātājs.

„Bet es jau septiņi gadi ceļu grāmatu kaudzes, tomēr pastāvīgas vietas man vēl nav. Ja zagli gribi atrast, tad vajaga daudz laika un arī daudz papīru jāpieraksta.“

Viņam atvēlēja laiku un deva papīra cik vajadzīgs, lai tik atrod zagli. Ogļu dedzinātājs iegāja savā istabā, ķēniņa pili, un drīz vien visi sāka prātot, ka tas vis nav nekāds muļķis, bet zina daudz vairāk par citiem: pierakstījis veselu kaudzi papīru, ka tīri bailes. Un izlasīt viņa rakstu arī neviens cilvēks nevarēja, tādi savādi vien tie likumi. Bet laiks skrien nemanot, un par zagli vēl ne vēsts. Ķēniņš

jau sāka šaubīties un piekodināja ogļu dedzinātājam: „Ja trīs dienās zagli neatradīsi, tad tev slikti klāsies.“

„Silts nāk ar sildīšanu, labs ar gaidīšanu,“ ogļu dedzinātājs sacīja. „Kā lai dabū ogles, kad malka vēl nav izdegusi?“

Bet ķēniņš negribēja par to ne dzirdēt. Nu ogļu dedzinātājs noprata, ka nav vairs labi. Ko nu bija darīt? Ķēniņš šo melno gudro vīru bija licis apkalpot saviem su-

laiņiem, kas arī visi kopā ķēniņa gredzenu bija nozaguši. Kad pirmais no viņiem ienāca vakariņu galdu nokopt, ogļu dedzinātājs paskatījās uz pirmo sulaini, pagrozīja galvu un nopūzdamies sacīja: „Redz, jau pirmais!” Ar to viņš gribēja teikt, ka pirmais vakars jau klāt, bet sulainis domāja, ka melnais gudrinieks runā par viņu.

„Ir gan šis gudrinieks!” teica sulainis uz biedriem un stāstīja, ko ogļu dedzinātājs viņam teicis.

Nākošo dienu otrs sulainis tāpat gaida, vai gudrinieks ko neteiks arī viņam. Un tiklīdz sulainis vakariņu galdu nokopis, mācītais vīrs smagi nopūzdamies nosaka: „Redzi, arī otrs!”

Nu arī trešais sulainis nepacietīgi gaidīja, ko nu šim gudrinieks teiks. Šim, nabadziņam, izgāja vēl sliktāk kā pirmajiem. Trešajā dienā šis gāja ar traukiem no istabas ārā, te mācītais vīrs, rokas salicis, iesaucās: „Un redzi, arī trešais!” Pie tam viņš tik grūti un smagi nopūtās, kā kad sirds pušu plīstu.

Sulainis gāja pie saviem biedriem, pusdzīvs, pusmiris, un teica: „Skaidra lieta, mācītais vīrs visu zina.”

Nu viņi visi gāja pie ogļu dedzinātāja, krita ceļos un sāka lūgties, lai viņš šos nenodod ķēniņam. Noklausījās mācītais vīrs noziedzniekus, un sirds viņam apžēlojās. Apņēmās vainīgos nenodot, lika atnest zagto gredzenu un bļodu biežputras. Tie tūlīņ atnesa visu, ko viņš vēlējās. Mācītais vīrs iejauca gredzenu putrā un pavēlēja sulaiņiem to iedot vislielākajam ķēniņa vērsim kūti.

Ķēniņš ritā ienāca pie ogļu dedzinātāja un bargi uzprasīja, vai viņš ir dabūjis zagli rokā, vai nē.

„Bijaganko rakstīt un meklēt!” šis svarīgi atbildēja. „Tagad zinu: zaglis nav cilvēks.”

„Nu kas tad?” ķēniņš nepacietīgi prasīja.

„Tavs vērsis!” atbildēja ogļu dedzinātājs.

Vērsi izveda no kūts, nokāva un viņa vēderā patiesi atrada pazudušo gredzenu. Ķēniņš bija ļoti priecīgs, deva ogļu dedzinātājam vietu, dāvināja zirgu, māju un vēl simtu dālderu naudas piedevām.

Izdalītais pēriens

Agrāk kādam saimniekam māja nebijusi necik tālu no ķēniņa pils. Reiz ķēniņš gājis uz medībām un saimnieka aplokā pametis savu godazīmi. Nu ķēniņš izlaidis ziņu, kas atradis godazīmi, lai tūliņ nesot šim rokā, un šis atradējam izmaksāšot lielu naudu.

Saimniekam bijis puisis, vārdā Miķelis, un šis pusdienas laikā vedis zirgus uz aploku un atradis ķēniņa godazīmi. Bet Miķelis nekā par tādu godazīmi nezinājis, aisesis to uz māju un atdevis bērniem, lai šie spēlējas. Bet nu saimnieks gājis pa pagalmu un uzskatījis, ka bērniem kaut kas tāds spīdīgs rokās, un apskatījis, kas tas ir. Izrādījies, ka tā ir taisni ķēniņa godazīme. Nu saimnieks prasījis bērniem, kur šie tādu ņēmuši. Bērni sacījuši, ka šiem Miķelis devis. Nu saimnieks saucis Miķeli un sūtījis šo tūliņ pie ķēniņa, lai nesot atrasto godazīmi uz ķēniņa pili.

Bet kā šis piegājis pie pirmajiem pils

sargiem, tā zaldāti viņu tālāk vairs nelaiduši un prasījuši, kā šim vajagot. Miķelis stāstījis, ka vajagot ķēniņa, jāatdodot godazīme. Nu zaldāti sacījuši, ja šiem atdošot trešo daļu no saņemtās algas, tad sie Miķeli cauri laidīšot, bet ja nedošot, tad cauri nelaidīšot. Nu labi, Miķelis apsolijs zaldātiem trešo daļu, un tie šo izlaiduši cauri.

Nu Miķelis piegājis pie otriem sargiem un tiem bijusi atkal jāsola trešā daļa, citādi cauri nelaidīšot. Nu Miķelis piegājis pie ķēniņa pils un sulaiņiem atkal bijusi jāsola trešā daļa, citādi Miķeli nemaz iekšā nelaiduši.

Nu Miķelis iegājis iekšā pie ķēniņa un atdevis godazīmi. Ķēniņš bijis ļoti priecīgs un prasījis Miķelim, cik tad šis maksas gribēšot par godazīmes atrašanu. Nu Miķelis sacīja tā: „Nu, ar simtu piecdesmit sitieniem jau pietiks.“

Ķēniņš brīnījies, laikam jau tas Miķelis esot padumš savā prātā, ka šis naudas vietā prasot pērienu. Nu, ko jau prasa, tas jādod, papriekšu uzskaitīšot

simtu piecdesmit un tad došot naudu. Nu ķēniņš vēlējies, lai Miķeli stiepjot uz bluķa un uzskaitot. Bet Miķelis vis nelaidies un sacījis: „Pirmie piecdesmit sitieni jāsaņem pirmajiem sargiem, jo

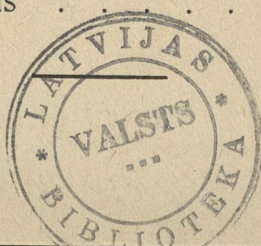
viņi mani citādi nelaida cauri, kamēr solīju trešo daļu. Otri piecdesmit jāsaņem otrajiem sargiem, jo arī tie mani nelaida cauri, kamēr solīju otro trešo daļu. Trešie piecdesmit jāsaņem sulaiņiem, jo šie mani citādi nelaida pili iekšā, kamēr apsolīju pēdējo trešo daļu. Nu, man jau pašam tur nekā vairs nepaliek pāri.“

Nu ķēniņš tūlīn līcis vest pirmos sargu zaldātus, un lai nu šie saņemot savu trešo daļu. Tad atsaucis otru sargu zaldātus un līcis, lai šiem uzskaitot otru trešo daļu. Tad atkal saucis sulaiņus un līcis, lai tiem uzdod trešo trešdaļu. Bet Miķelim ķēniņš sadevis ļoti daudz naudas un atlaidis uz māju.

Saturs

	Lapp.
1. Vilks un koklētājs	3
2. Mājlopi ceļ mežā būdīņu	5
3. Zvēri un abru taisītājs	8
4. Lapsa un stārks viens otru lūdz viesos	12
5. Viens vainu uzveļ otram	14
6. Kā balodis pērkli taisījis	17
7. Zaķis ar ezi iet skrieties	19
8. Zaķa sacīkste ar salu	22
9. Runcis — lapsas vīrs	23
10. Lācis un čigāns	26
11. Lauku pele ciemā pie māju peles	28
12. Lapsa viņ putnus	31
13. Lapsa izviļ sieru	33
14. Zvērus māca amatā	35
15. Zvēru kaķš suņu dēļ	38
16. Puika mucā	45
17. Koki	49
18. Osis	51
19. Vīrs sievas darbos	52
20. Duksis un Piksis	54
21. Viszinis	59
22. Izdalītais pēriens	64

25581

Ls 581

30 DEC. 1939

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0312051411